

Ewolucja regulacji prawnych związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt w Polsce.

Część II. Przepisy wydane od 1997 do 2002 roku

Joanna Misiewicz

W omawianym okresie znacznie nasiliła wymiana towarowa z zagranicą, co wiązało się również z transportem żywych zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i pasz. W tym celu należało utworzyć punkty graniczne, w których dokonywana byłaby kontrola. Miało to wpływ na potrzebę zmiany regulacji prawnych. Przełomem w prawodawstwie weterynaryjnym był 1997 r., kiedy wprowadzono w życie nową ustawę, uchylającą sporą liczbę dotychczasowych aktów prawnych. Uchyleniu podlegały m.in. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych wraz z późniejszymi aktami zmieniającymi, rozporządzenie ministra rolnictwa z 1930 r. w sprawie wprowadzania (przywozu) z zagranicy koni do uczestniczenia w wyścigach oraz ustawy dotyczące uboju, zwierząt rzeźnych i mięsa. Przeszły również obowiązywać wszystkie akty, których podstawa prawna została uchylona. Wymienić tu można m.in. rozporządzenie ministra rolnictwa o zaopatrywaniu zwierząt w świadectwa miejsca pochodzenia i o badaniu zwierząt na stacjach kolejowych i przystaniach wodnych, rozporządzenie ministra rolnictwa w sprawie nadzoru weterynaryjnego, rozporządzenie ministra rolnictwa i gospodarki żywnościowej w sprawie wykonywania czynności weterynaryjnych przez osoby nieposiadające tytułu lekarza weterynarii oraz zarządzenia ministra rolnictwa wydane wraz z innymi ministrami (np. ministrem przemysłu spożywczego i skupu). Dokonano też wielu nowelizacji Konstytucji z dnia 22 lipca 1952 r.

Zgromadzenie Narodowe uchwaliło 2 kwietnia 1997 r. nową Konstytucję, która weszła w życie 17 października tegoż roku. Konstytucja jako akt prawny ma najwyższą rangę ustawową, wszystkie pozostałe akty prawne muszą być zgodne z zapisami konstytucyjnymi. Ustawa zasadnicza odnosi się m.in. do decentralizacji władzy publicznej, nadaje domniemanie kompetencji samorządowi, którego podstawową jednostką jest gmina, wykonująca wszystkie zadania publiczne, które nie są zastrzeżone dla innych jednostek. Konstytucja nadała trójstopniowy podział władzy terytorialnej (gmina, powiat, województwo), obowiązuje również konstytucyjna zasada trójpodziału władzy: władza ustawodawcza – sprawuje ją Sejm i Senat, wykonawcza – sprawuje ją prezydent i rząd oraz władza sądownicza sprawowana przez sądy i trybunały.

Te szerokie zmiany doprowadziły również do wydania i opublikowania nowej ustawy, która dotyczyła nie tylko chorób zakaźnych zwierząt, ale zawierała również zapisy dotyczące Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej, odpowiedzialnej m.in. za nadzór

nad środkami spożywczymi pochodzenia zwierzęcego, środkami służącymi żywieniu zwierząt oraz nad zdrowiem zwierząt przeznaczonych do rozrodu. Mowa jest o ustawie z 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej (3), która obowiązywała do czasu publikowania nowej ustawy w 2004 r.

Wspomniany nowy akt prawny regulował w szerszym zakresie podstawowe aspekty prawne z dziedziny chorób zakaźnych, badania zwierząt rzeźnych i mięsa oraz organu weterynaryjnego, jakim jest Państwowa Inspekcja Weterynaryjna. Rozszerzono względem wcześniej obowiązujących przepisów prawnych rozumienie pojęcia „zwierzę”. Jak głosi ustawa w słowniczku definicji – zwierzę, to zarówno zwierzę gospodarskie, domowe i udomowione, także zwierzę laboratoryjne, łowne i inne wolno żyjące, w tym także żyjące w parkach, ogrodach zoologicznych, cyrkach. Wyróżnione zostały również gatunki zwierząt określane jako zwierzęta rzeźne. Ustawa posługuje się sformułowaniem „choroby zakaźne”, które również zostały ustawowo zdefiniowane jako takie choroby, które wywołane są przez chorobotwórcze czynniki biologiczne, które stanowią zagrożenie dla zdrowia zwierząt lub ludzi. W załączniku do ustawy wymienione zostały choroby podlegające zwalczaniu, ponadto ustawodawca przyznał kompetencje ministrowi rolnictwa i gospodarki żywnościowej do wydania rozporządzeń mających na celu określenie innych chorób, które będą podlegały zwalczaniu z urzędu na terenie całego kraju lub wydzielonego rejonu.

Ustawa nakładała obowiązek na określone podmioty wymienione w art. 5 ust. 1, chcące rozpocząć lub zakończyć działalność, zgłoszenia tego faktu właściwemu dla danego rejonu lekarzowi weterynarii. Ustawodawca wskazał ministra rolnictwa i gospodarki żywnościowej jako upoważnionego do wydania obligatoryjnie rozporządzenia dotyczącego warunków weterynaryjnych, jakie wspomniane podmioty muszą spełnić. Dodatkowym wymogiem, oprócz świadectwa pochodzenia, objęto zwierzęta wprowadzane do obrotu z gatunków bydło, owce, kozy i świnię, a mianowicie oznakowanie ich, konie natomiast powinny posiadać świadectwo pochodzenia lub inny dokument pozwalający na identyfikację. W przypadku zwierząt, które w ramach obrotu towarowego miały zmienić województwo, niezbędne było również zaopatrzenie ich w świadectwo zdrowia. Drób przeznaczony do uboju obligatoryjnie musiał być zaopatrzony w świadectwo zdrowia bez względu na miejsce docelowe transportu.

Świadectwa miejsca pochodzenia wydawane były przez wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast. Mogli oni upoważnić inne osoby do dokonywania tych czynności oraz do znakowania zwierząt. Opłaty z tym związane, jakie musiał ponieść właściciel zwierząt, ustalane były poprzez uchwałę rady gminy. Odpowiedzialnym za wystawienie świadectwa zdrowia był rejonowy lekarz weterynarii (w późniejszym okresie prerogatywy rejonowego lekarza weterynarii przejął powiatowy lekarz weterynarii). W ustawie przewidziano również możliwość nałożenia obowiązku znakowania innych gatunków zwierząt oraz wymóg wystawiania świadectwa pochodzenia i świadectwa zdrowia. W art. 8 ust. 1 ustawy wskazano obowiązek szczepienia przeciwko wściekliźnie wszystkich psów w wieku powyżej drugiego miesiąca oraz lisów wolno żyjących, ale tylko na wskazanym obszarze. Minister rolnictwa i gospodarki żywnościowej mógł również w razie konieczności wprowadzić nakaz szczepienia przeciwko wściekliźnie kotów. Aby zapewnić skuteczne przestrzeganie przepisu ustawy, utworzone zostały punkty szczepień. Każdy zaszczepiony pies wpisywany był do odpowiedniego rejestru, a właściciel otrzymywał zaświadczenie.

Odniesiono się również do kwestii przywozu zwierząt z zagranicy. Rozporządzenie miało określić przejścia graniczne, na których będzie wykonywana weterynaryjna kontrola graniczna. Określono ściśle wymagania dla zwierząt przywożonych spoza granic kraju. Zwierzę, oprócz świadectwa zdrowia, które musiało być wystawione w języku polskim, angielskim oraz w języku kraju pochodzenia, musiało być zaopatrzone również w świadectwo transportowe. W dniu wystawiania świadectwa zdrowia zwierzę powinno przebywać w państwie wpisanym do rejestru prowadzonego przez Głównego Lekarza Weterynarii. Importer powinien ponadto otrzymać decyzję rejonowego lekarza weterynarii w kwestii kwarantanny (dotyczy m.in. zwierząt przeznaczonych do hodowli) lub miejsca uboju. Decyzja obejmować mogła: dopuszczenie towaru do obrotu w kraju, nakaz wywozu towaru za granicę, nakaz zniszczenia towaru, nakaz zabicia zwierzęcia lub ubój sanitarny w określonej rzeźni. Kopie świadectw zdrowia urzędowy lekarz weterynarii kraju eksportowego powinien dostarczyć co najmniej na 48 godzin przed wwozem zwierząt właściwemu granicznemu lekarzowi weterynarii oraz Głównemu Lekarzowi Weterynarii. Podobne wymogi dotyczyły mięsa, środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, materiału biologicznego, niejadalnych surowców zwierzęcych, pasz i surowców używanych do produkcji paszy przywożonych z zagranicy, a więc wszystkiego, co mogłoby mieć jakikolwiek wpływ na szerzenie się chorób zakaźnych. W przypadku towarów, które miały zostać przywiezione z kraju lub zakładu nieznajdującego się w rejestrze Głównego Lekarza Weterynarii, organ ten musiał wyrazić na to zgodę. W przypadku towarów, które przejeżdżały tylko przez Polskę, ewentualny wyładunek lub przeładunek dozwolony był tylko za zgodą rejonowego lekarza weterynarii.

W art. 14 ustawy określono, na czym polegała graniczna kontrola weterynaryjna. Przede wszystkim

sprawdzeniu podlegał fakt, czy nie doszło do naruszeń zakazu przywozu lub przewozu zwierząt chorych, podejrzanych o zakażenie, części zwierząt lub zwłok mogących stanowić zagrożenie przeniesienia choroby zakaźnej, przywozu mięsa mechanicznie odkostnionego, niezdatnego do spożycia lub o ograniczonej przydatności do spożycia. Sprawdzeniu podlegało również, czy mięso nie zostało przywiezione przez inne przejście niż wskazane przez właściwych ministrów. Kontrolowano także dokumenty i towar, który w razie konieczności badano. W świadectwie zdrowia odnotowywano wynik przeprowadzonej kontroli. W przypadku naruszenia przepisów o zakazie przywozu lub jeśli dokumenty nie spełniały wymogów, graniczny lekarz weterynarii mógł nakazać zabicie, ubój sanitarny (dotyczyło zwierzęcia chorego lub podejrzanego o chorobę zakaźną), zniszczenie towarów lub nie zezwalał na ich przywóz lub przewóz. Jeśli zachodziła konieczność, mógł także nakazać obserwację lub odosobnienie zwierzęcia. Jeśli zwierzęta ze względu na stan zdrowia i kondycję nie mogły uczestniczyć w dalszym transporcie, graniczny lekarz weterynarii mógł nakazać ubój z konieczności. W przypadku wywiezionych z Polski towarów i cofniętych z zagranicy, rejonowy lekarz weterynarii miał możliwość podjęcia decyzji o dopuszczeniu do obrotu w kraju, mógł nakazać zniszczenie towaru lub wywiezienie za granicę. W przypadku umów międzynarodowych, które przewidywały uproszczoną procedurę postępowania w nadzorze weterynaryjnym, możliwe było zwolnienie od kwarantanny lub badań.

W celu zapewnienia skutecznej ochrony przed wystąpieniem chorób zakaźnych oraz w razie jej pojawienia się i umożliwienia szybkiej reakcji zapobiegającej rozprzestrzenianiu, krajowe zakłady produkujące i przetwarzające mięso, środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego, niejadalne surowce zwierzęce oraz zakłady zajmujące się produkcją materiału biologicznego podlegały wpisowi do rejestru prowadzonego przez Głównego Lekarza Weterynarii. Aby zakład mógł zostać wpisany do rejestru, niezbędna była pozytywna opinia wojewódzkiego lekarza weterynarii, a w przypadku, gdy było to wymagane, również zaakceptowanie zakładu przez władze weterynaryjne państwa importującego te towary. Zakład podlegał pod nadzór właściwego rejonowego lekarza weterynarii, który również obowiązany był wydawać świadectwa zdrowia. Wywóz towarów z kraju również podlegał weterynaryjnej kontroli granicznej i obejmował oględziny towaru, ewentualnie badanie oraz sprawdzenie dokumentów, które wymagane są przez kraj przyjmujący przesyłkę.

Przepisy rozdziału 4. ustawy odnoszą się do czynności związanych z postępowaniem w przypadku wykrycia choroby zakaźnej, jej zgłoszeniem oraz działaniem w celu zlikwidowania epizootii. Jeśli istniało podejrzenie wystąpienia choroby zakaźnej, posiadacz zwierzęcia lub osoba mająca styczność ze zwierzętami z racji pracy zawodowej, zobligowani byli do kilku czynności. Przede wszystkim musieli poinformować właściwy organ Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej lub wójta (ewentualnie burmistrza czy prezydenta miasta) albo zgłosić ten fakt najbliższemu zakładowi

lecznictwu. Zakazane było wyprowadzanie podejrzanych o chorobę zwierząt lub wprowadzanie do nich innych osobników, wprowadzanie osób postronnych oraz podjęcie działań zabezpieczających, aby takie osoby nie mogły znaleźć się w pobliżu zwierząt lub zwłok zwierzęcych. Posiadacz był również zobligowany do wstrzymania sprzedaży i wywożenia przedmiotów będących w miejscu, gdzie jest podejrzenie wystąpienia choroby. Dotyczyło to nie tylko towarów i produktów mięsnych, pasz, środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego itp., ale wszystkich rzeczy, które znajdowały się w zagrożonym miejscu.

Po otrzymaniu przez rejonowego lekarza weterynarii zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej, podejmował on czynności, mające na celu wykrycie lub wykluczenie jej wystąpienia. Wojewoda na wniosek wojewódzkiego lekarza weterynarii mógł wprowadzić pewne ograniczenia na obszarze, na którym wystąpiła choroba zakaźna lub istniało zagrożenie jej wystąpienia. Ograniczenia takie mogły dotyczyć przemieszczania się osób, organizacji targów, wystaw zwierząt, polowań, obrotu towarami i produktami mogącymi spowodować rozprzestrzenienie się choroby. Władny był również nakazać oczyszczanie, dezynfekcję, deratyzację i inne czynności dokonywane w miejscach przebywania zwierząt, a także mógł nakazać przegląd zwierząt.

W przypadku zagrożenia mogącego objąć cały kraj lub jego część minister rolnictwa i gospodarki żywnościowej poprzez rozporządzenie również mógł wprowadzić wspomniane ograniczenia i nakazy. W przypadku zwierząt wrażliwych możliwe było nakazanie badań, szczepień, podjęcie leczenia itp.

Posiadaczowi koni, bydła, świń, owiec i kóz, które zostały zabite zgodnie z nakazem Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej lub które zostały skierowane do uboju sanitarnego albo padły w wyniku przeprowadzanych zabiegów, które organ ten nakazał, co do zasady przysługiwało odszkodowanie. Decyzję o przyznaniu odszkodowania wydawał rejonowy lekarz weterynarii. Była to decyzja ostateczna i jeśli posiadacz był niezadowolony z rozstrzygnięcia, mógł zwrócić się z powództwem do sądu rejonowego.

Kolejny rozdział ustawy regulował kwestie związane z badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa. Według ustawy organem odpowiedzialnym za te czynności był rejonowy lekarz weterynarii. Mięso przeznaczone do obrotu mogło pochodzić tylko ze zwierząt, których ubój nastąpił w rzeźni. Musiały być one oznakowane i zaopatrzone w świadectwo pochodzenia. Szczegółowe wymogi w tym zakresie zostały określone w rozporządzeniu (4).

W omawianej ustawie z 1997 roku określono również zadania i kompetencje Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej. Kierownictwo nad nią objął Główny Lekarz Weterynarii, którego z kolei powoływał i odwoływał minister rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Organami Inspekcji był Główny Lekarz Weterynarii, wojewódzcy, rejonowi i graniczni lekarze weterynarii. Funkcję mogły objąć tylko osoby mające wykształcenie lekarza weterynarii i posiadające prawo wykonywania zawodu. Wojewódzki lekarz weterynarii był powoływany i odwoływany przez wojewodę

w porozumieniu z Głównym Lekarzem Weterynarii, natomiast rejonowy i graniczny lekarz weterynarii powoływany i odwoływany był również przez wojewodę, ale na wniosek wojewódzkiego lekarza. Utworzony został organ mający na celu pełnienie funkcji doradczo-opiniotawczej Głównego Lekarza Weterynarii. Organem tym była Rada Sanitarno-Epizootologiczna, a jej członków powoływał i odwoływał minister rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

Zgodnie z art 35 ustawy do zadań Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej należało zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, badanie zwierząt rzeźnych i mięsa oraz wykonywanie innych zadań wynikających z odrębnych przepisów, a w szczególności wykonywanie nadzoru nad środkami spożywczymi pochodzenia zwierzęcego, jakością środków żywienia zwierząt, obrotem lekami, materiałami medycznymi, które przeznaczone były wyłącznie dla zwierząt. Inspekcja sprawowała również nadzór nad zwierzętami przeznaczonymi do rozrodu oraz nad jakością materiału biologicznego.

Ustawa przewidywała dla pracowników Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej i innych osób wskazanych w niniejszym akcie prawnym szereg uprawnień, m.in. możliwość wstępu do miejsc, gdzie przebywają zwierzęta, do rzeźni, na targowiska oraz miejsca przetwórstwa i przechowywania środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, do środków transportu zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i pasz. Ponadto uprawnieniem organu i osób wyznaczonych przez organ Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej było żądanie podania informacji (ustnie lub pisemnie) oraz prawo żądania przedstawienia i udostępnienia dokumentów, a także pobieranie próbek. Do pracowników Inspekcji lub wyznaczonych przez ten organ osób (niebędących pracownikami) odniesienie miały przepisy o ochronie funkcjonariuszy publicznych. Rozporządzenie z 1998 r. w sprawie szczegółowych kryteriów obowiązujących przy wyznaczaniu i uchylaniu wyznaczenia lekarza weterynarii lub innej osoby posiadającej odpowiednie kwalifikacje do wykonywania niektórych czynności określało m.in. wymogi w stosunku do osób wykonujących określone czynności. Zgodnie z przepisami prawa lekarz weterynarii mógł podejmować działania, jeśli: posiadał prawo wykonywania zawodu co najmniej rok wraz z wpisem do rejestru członków okręgowej izby lekarsko-weterynaryjnej, był zatrudniony przez lekarza weterynarii lub wykonywał zawód na zasadzie działalności gospodarczej oraz znał przepisy prawa dotyczące czynności, jakie wchodziły w zakres jego obowiązków, przy czym posiadał możliwości techniczne do wykonania zleconych zadań. Natomiast osoby wyznaczone przez organ Inspekcji do wykonywania czynności pomocniczych musiały legitymować się wykształceniem technika weterynarii lub były weterynaryjnymi kontrolerami sanitarnymi i odbyły praktyki w rzeźni, praktykę sanitarną i laboratoryjną. Oprócz wymienionych kryteriów osobami wykonującymi pomocnicze czynności mogły być też osoby mające średnie wykształcenie zawodowe lub ogólnokształcące, ale musiały obligatoryjnie ukończyć kurs specjalistyczny (6).

Państwowa Inspekcja Weterynaryjna miała prawo wyznaczyć lekarzy weterynarii, którzy mieli wykonywać różne zadania, np. prowadzić badania rozpoznawcze, szczepienia, nadzorować miejsca, gdzie gromadzone były zwierzęta, wykonywać badania mięsa i zwierząt rzeźnych, prowadzić badania zwierząt i wystawiać świadectwa zdrowia. Organ mógł również nakładać obowiązek wykonania przez lekarzy weterynarii czynności niezbędnych do stłumienia i zlikwidowania zagrożenia epizootycznego lub epidemicznego. Czynności te podlegały również wykonaniu przez wojskowe organy weterynaryjne, ale tylko na terenach podlegających zarządowi ministra obrony narodowej.

Walka z bardzo niebezpieczną chorobą – wścieklizną – miała swój dalszy bieg. W wydanym w 1998 r. rozporządzeniu ministra rolnictwa i gospodarki żywnościowej w sprawie szczegółowych zasad przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (7) określono, że szczepienia wykonuje się 2 razy w roku, na obszarach lasów oraz w miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Jeśli w okresie 3 lat nie stwierdzono na danym terenie zachorowań na wściekliznę, nie prowadzono zrzutów z samolotu lub rozkładania ręcznego szczepionek na dane województwo i tereny przyległe, a jeśli wścieklizny nie stwierdzono przez kolejne 2 lata z rzędu, wówczas rozkładanie lub zrzucanie szczepionek mogło odbywać się raz w roku.

Na lekarzach weterynarii zajmujących się leczeniem zwierząt ciążył obowiązek prowadzenia dokumentacji w formie książki leczenia zwierząt, zgodnie z wymogami określonymi początkowo w rozporządzeniu z 25 września 1998 r. (8), a po jego uchyleniu w rozporządzeniu z 9 października 2003 r. (9).

Szczegółowe kwestie dotyczące postępowania ze zwierzętami rzeźnymi określało rozporządzenie (10). Zgodnie z przepisami zawartymi w tym akcie prawnym zwierzęta musiały być poddane badaniu przedubojowemu w ciągu 24 godzin po przybyciu do rzeźni i nie później niż 24 godziny przed ubojem. Jednym z obowiązków lekarza wykonującego badanie było również sprawdzenie, czy zwierzęta były przetransportowane do rzeźni zgodnie z wymogami przewidzianymi przepisami prawa. W przypadku zwierząt podejrzanych, powinny być one poddane ubojowi oddzielnie lub po zakończonym cyklu ubojowym. Wymóg ten dotyczył zwierząt, u których badanie przedubojowe nie stwierdzało z dostateczną pewnością, czy można dokonać uboju, a dopiero badanie poubojowe dawało oczekiwany wynik. Odrębnej regulacji podlegała również kwestia, kto mógł dokonywać badania mięsa (11). Zgodnie z zapisami rozporządzenia, badanie mięsa mógł wykonywać tylko lekarz weterynarii wyznaczony do tego zadania, mający udokumentowane praktyki w rzeźni oraz w laboratorium higieny mięsa. Osoby niebędące lekarzami weterynarii, posiadające jednak określone w rozporządzeniu wykształcenie, które odbyły odpowiednie szkolenie oraz praktykę, mogły zgodnie z § 2 rozporządzenia przeprowadzać badanie zwierząt rzeźnych i mięsa w określonym zakresie.

Przełomem w organizacji zwalczania chorób zakaźnych zwierząt było wydanie rozporządzenia nadającego statut Głównemu Inspektoratowi Weterynarii (12). Kolejne rozporządzenia odnosiły się do kwestii organizacji inspektoratów weterynarii oraz działania granicznych lekarzy weterynarii.

W 1998 r. wprowadzono rozporządzeniem wymóg prowadzenia rejestru psów zaszczepionych przeciwko wściekliznie (13). Zgodnie z tym aktem prawnym, rejestr prowadzony był przez powiatowego lekarza weterynarii na podstawie dostarczanych mu informacji przez upoważnionych do dokonywania szczepień przeciwko wściekliznie lekarzy. W załącznikach do rozporządzenia określono wzór rejestru oraz wzór zaświadczenia o przeprowadzonym szczepieniu, które otrzymywał właściciel zwierzęcia.

W styczniu 1999 r. regulacji w drodze rozporządzenia poddano wcześniej już unormowaną kwestię targów zwierząt, spędów i wystaw, jednak dodano tu również zagadnienie dotyczące schronisk dla bezdomnych zwierząt (14). Jednym z wymogów dotyczących psów i kotów przebywających na terenie wystaw lub targów było posiadanie zaświadczenia potwierdzającego szczepienie przeciwko wściekliznie. W rozporządzeniu zwrócono uwagę na potrzeby zachowania właściwej ochrony przed możliwością rozprzestrzeniania się patogenów. Nakazano bowiem w miejscach odbywania się targów, wystaw lub podobnego rodzaju spędów zwierząt utworzenie odrębnego pomieszczenia dla zwierząt podejrzanych o zakażenie lub chorych. Kolejnym wymogiem była dostateczna odległość pomiędzy miejscem skupiska zwierząt, a innymi miejscami niebędącymi powiązanymi z danym wydarzeniem, gdzie zwierzęta przebywały (np. rzeźnie, zakłady utylizacyjne, budynki przetwórstwa rolno-spożywczego). Obowiązywał zakaz przywożenia zwierząt na targi z rejonów dotkniętych chorobą zakaźną. Nie określono jednak czasu karencji, a wydawałoby się, że stanowiłoby to dodatkowe zabezpieczenie przed możliwością niekontrolowanego rozprzestrzeniania się zarazy. Miejsca, gdzie odbywały się targi czy wystawy, musiały być odpowiednio dezynfekowane wraz z przylegającą roślinnością.

Dalsza część rozporządzenia odnosiła się do kwestii schronisk dla bezdomnych zwierząt, które mogły być zlokalizowane nie bliżej niż 300 m od domostw. Każde schronisko musiało spełnić kilka wymogów podstawowych, m.in. miejsce na odbycie 14-dniowej kwarantanny dla nowo przybyłych zwierząt, odosobnione miejsca dla chorych lub podejrzanych o chorobę osobników, piec do spalania zwłok lub chłodnię do ich tymczasowego przechowania, możliwość trzymania w odpowiednich boksach zwierząt wobec siebie agresywnych, pomieszczenie lekarskie przeznaczone do leczenia lub dokonywania eutanazji zwierząt oraz specjalne pomieszczenia, gdzie przechowywano karmę i środki dezynfekcyjne. Ponadto każde zwierzę musiało zostać odpowiednio oznakowane. Schroniska miały na celu nie tylko ograniczenie liczby waleśających się zwierząt, lecz również był to jeden ze sposobów ograniczenia rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych.

W celu łatwiejszego i szybszego wykrycia ogniska chorobowego wprowadzono rozporządzeniem nakaz znakowania określonych gatunków zwierząt: bydło, owce, kozy, i świnie (15). Następnie w 2002 r. wydane zostało rozporządzenie, które uchylało dotychczasowe (16). Instytucją prowadzącą rejestr zwierząt znakowanych była Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Pojawiały się również rozporządzenia zakazujące przywozu towarów w postaci zwierząt żywych, mięsa, podrobów i innych części zwierząt, a także wędlin lub w inny sposób przetworzonych w środki spożywcze towarów pochodzenia zwierzęcego. Zakazy takie w dużej mierze były spowodowane zagrożeniami chorobowymi występującymi w kraju eksportu. Wydawane były w miarę pojawiania się chorób na określonym terytorium.

Kolejnym aktem prawnym wprowadzono możliwość stosowania zakazów lub ograniczeń przemieszczania się osób z terenów, gdzie wystąpiła choroba zakaźna. Zgodnie z rozporządzeniem, działania takie mogły być stosowane tylko w ściśle określonych sytuacjach, bez nadmiernej uciążliwości dla osób, których dotyczyły i jeśli inne środki przewidziane w uregulowaniach prawnych dotyczących Inspekcji Weterynaryjnej oraz zwalczania chorób zakaźnych nie były wystarczające. Rozporządzenie określało również rodzaj chorób, których wystąpienie lub podejrzenie wystąpienia mogło doprowadzić do zastosowania tak restrykcyjnych środków. Regulację tę można było rozszerzyć także na choroby inne niż wymienione w załączniku, jeśli nie była znana droga ich przenoszenia. Powiatowy lekarz weterynarii był zobowiązany powiadomić o wprowadzeniu zakazu wojewódzkiego lekarza weterynarii, powiatowego inspektora sanitarnego, lekarzy weterynarii, którzy pracowali zawodowo w rejonach przyległych do miejsc obejmujących zakaz, komendantów policji oraz starostę. Tak szerokie grono służb otrzymujących stosowną informację miało zapewnić lepszą kontrolę oraz sprawniejsze działania mające na celu zapobieżenie rozprzestrzenieniu się choroby (17).

Piśmiennictwo

1. Ustawa z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz.U. 1983 nr 41 poz. 185).
2. Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. 1992 nr 84 poz. 426).
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. 1997 nr 60 poz. 369 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 grudnia 1998 r. w sprawie sposobu badania zwierząt rzeźnych, badania, oceny i znakowania mięsa, wykorzystania mięsa o ograniczonej przydatności do spożycia, mięsa niezdatnego do spożycia oraz prowadzenia dokumentacji z tym związanej (Dz.U. 1998 nr 154 poz. 1011).
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 września 2002 r. w sprawie sposobu badania zwierząt rzeźnych i mięsa tych zwierząt oraz mięsa zwierząt łownych (Dz.U. 2002 nr 155 poz. 1296).
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 września 1998 r. w sprawie szczegółowych kryteriów obowiązujących przy wyznaczaniu i uchylaniu wyznaczenia lekarza weterynarii lub innej osoby posiadającej odpowiednie kwalifikacje do wykonywania niektórych czynności (Dz.U. 1998 nr 124 poz. 821).

7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 15 kwietnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie (Dz.U. 1998 nr 53 poz. 337).
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 25 września 1998 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji przez lekarzy weterynarii leczących zwierzęta (Dz.U. 1998 nr 125 poz. 827).
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 października 2003 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia książki leczenia zwierząt (Dz.U. 2003 nr 181 poz. 1774).
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 grudnia 1998 r. w sprawie sposobu badania zwierząt rzeźnych, badania, oceny i znakowania mięsa, wykorzystania mięsa o ograniczonej przydatności do spożycia, mięsa niezdatnego do spożycia oraz prowadzenia dokumentacji z tym związanej (Dz.U. 1998 nr 154 poz. 1011).
11. Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 24 marca 1999 r. w sprawie kwalifikacji osób wykonujących badanie zwierząt rzeźnych i mięsa (Dz.U. 1999 nr 30 poz. 296).
12. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Weterynarii (Dz.U. 1998 nr 162 poz. 1154).
13. Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 24 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia rejestru psów zaszczepionych przeciwko wściekliźnie oraz wzoru zaświadczenia o przeprowadzeniu szczepienia (Dz.U. 1999 nr 3 poz. 25).
14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 21 stycznia 1999 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy organizowaniu lub urządzaniu targów, spędów i wystaw zwierząt oraz prowadzeniu schronisk dla zwierząt (Dz.U. 1999 nr 9 poz. 84).
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 lutego 1999 r. w sprawie sposobu i wymaganych kwalifikacji do znakowania oraz wzorów znaków identyfikacyjnych, wzoru świadectwa miejsca pochodzenia i wzoru świadectwa zdrowia zwierząt (Dz.U. 1999 nr 13 poz. 120).
16. Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie oznakowania bydła, paszportów bydła, prowadzenia rejestru bydła i księgi rejestracji stada bydła (Dz.U. 2002 nr 131 poz. 1114).
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 maja 1999 r. w sprawie zasad wprowadzania czasowych zakazów opuszczania miejsca wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt oraz czasowych ograniczeń w ruchu osobowym (Dz.U. 1999 nr 53 poz. 561).